

บทที่ 4

บริบทชุมชน บริบทกลุ่มเกษตรกร และศักยภาพของ ผู้ผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดเชียงใหม่

การวิจัยได้ศึกษาศักยภาพทางการเกษตรของกลุ่มและได้คัดเลือกตามศักยภาพทั้งหมด มีกลุ่มเกษตรกรที่มีความสนใจในประเด็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียนอย่างสร้างสรรค์ บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 10 กลุ่ม ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญของ จังหวัดเชียงใหม่ 4 ชนิด ได้แก่ (1) กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตลำไย (2) กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเสาวรส (3) กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตหอมหัวใหญ่ และ (4) กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าวไรซ์เบอร์รี่ ผลการวิจัยได้ ทราบบริบทชุมชน บริบทกลุ่มเกษตรกรที่หลากหลายที่มีด้านศักยภาพที่แตกต่างกันดังนี้

4.1 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตลำไย

1) บริบทชุมชน ประกอบไปด้วย 4 ตำบล ได้แก่ 1) ตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี 2) ตำบล ชมพู อำเภอสารภี 3) ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง และ 4) ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง ดังนี้

1.1) ตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี

ตำบลหนองแฝกเป็นชื่อตามลักษณะของหมู่บ้านซึ่งมีหนองน้ำกว้างใหญ่มีหญ้า แฝกขึ้นเต็มเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ หนองน้ำรับน้ำจากแม่น้ำปิง มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 8.8 ตาราง กิโลเมตร หรือเนื้อที่ ประมาณ 5,499 ไร่ มีสภาพเป็นที่ราบลุ่ม ในฤดูฝนมักประสบปัญหาน้ำท่วม ขังในพื้นที่การเกษตรทำให้การเกษตรได้รับความเสียหาย พื้นที่ทั้ง 8 หมู่บ้านอยู่ใกล้ชิดติดกันทำ ให้เกิดความรักใคร่สามัคคีกลมเกลียวกันเป็นอย่างดี ความสัมพันธ์อันธรรมาภิบาลจึงยังคงอยู่จนถึง ปัจจุบัน และมีอาณาเขตทิศเหนือ ติดกับ ตำบลท่าวังตาล และ ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัด เชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลสารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลดอนแก้ว อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดกับ จังหวัดลำพูน ตำบลหนองแฝกแบ่งการ ปกครองเป็น 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านหนองสี่แจ่ง หมู่ที่ 2 บ้านสันป่าสัก หมู่ที่ 3 บ้านหนอง แฝก หมู่ที่ 4 บ้านหนองแฝกป่าคา หมู่ที่ 5 บ้านหนองแฝก หมู่ที่ 6 บ้านกู่แดง หมู่ที่ 7 บ้านกู่แดง หมู่ ที่ 8 บ้านสันป่าเคื่อ หมู่ที่ 9 บ้านสันป่าสักเหนือ มีประชากรทั้งสิ้น 4,414 คน แยกเป็นชาย 2,154

คน หญิง 2,260 คนโดยอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ทำนาและทำสวนลำไย อาชีพเสริม แปรรูปผลไม้ ค้าขาย เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ เย็บผ้า หัตถกรรมไม้แกะสลัก มีทั้งหมด 1509 ครัวเรือน ด้านสาธารณูปโภคจำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 1,451 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 100.00 จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 961 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 66.23 ของจำนวนหลังคาเรือน

1.2) ตำบลชมพู อำเภอสารภี

ตำบลชมพู ตั้งขึ้นมาเมื่อประมาณ 200 กว่าปีมาแล้ว เป็นตำบลในเขตการปกครองของอำเภอสารภี และได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ไม่มีป่าไม้และภูเขา สภาพดินทั่วไปเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะสำหรับการเกษตร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอสารภี มีลำน้ำแม่สะลาบและลำน้ำพญาคำไหลผ่าน มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 13,741 ตร.กม. หรือ 9,676 ไร่ และมีอาณาเขตทิศ ติดกับ เทศบาลยางน่อง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดกับ เทศบาลอุโมงค์ จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลชมพู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ และทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลหนองหยก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ตำบลชมพูแบ่งการปกครองเป็น 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านหนองป่าสะ หมู่ 2 บ้านพญาชมพู หมู่ 3 บ้านสุพรรณ หมู่ 4 บ้านท่าคันนาวา หมู่ 5 บ้านทุ่งจี๋เสือ หมู่ 6 บ้านบุปผาราม หมู่ 7 บ้านแม่สะลาบ หมู่ 8 บ้านศรีดอนมูล หมู่ 9 บ้านร่มป่าตอง มีประชากร ทั้งหมด 7,215 คน แยกเป็นชาย 3,465 คน แยกเป็นหญิง 3,750 คน โดยส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพด้านการเกษตร (ปลูกสวนลำไย) ค้าขายทั่วไป สำหรับอาชีพรองประกอบอาชีพรับจ้าง ซึ่งมีทั้งรับจ้างในเขตและนอกเขตเทศบาลตำบลชมพู สำหรับอาชีพเสริมในหมู่บ้าน ได้แก่ เย็บผ้า ปักผ้า จำใบตอง เป็นต้น ด้านสาธารณูปโภค จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 2,000 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.00 ของจำนวนหลังคาเรือน

1.3) ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง

ตำบลท่าวังพร้าว เป็นตำบลเก่าแก่มีการค้นพบพระพุทธรูป ฐานพระ ลูกนิมิตร์ในลำน้ำปิง ซึ่งทางกรมศิลปากรได้เข้ามาดูแล จากการค้นพบดังกล่าวทำให้สันนิษฐานว่า น่าจะมีอายุยาวนานมาก่อนลำน้ำปิงเปลี่ยนเส้นทางไหล มีเนื้อที่ทั้งหมด 6.25 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,463 ไร่ สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าวังพร้าว เป็นพื้นที่ราบลุ่มเหมาะกับการเพาะปลูก ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 (เชียงใหม่ – ฮอด) ตัดผ่านเขตตำบล มีแม่น้ำไหลผ่าน 2 สาย คือ แม่น้ำปิง และแม่น้ำขาน จึงเหมาะสมสำหรับส่งเสริมการประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรม มีอาณาเขตทิศเหนือ ติดกับ ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดกับ ตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลแม่แก้ว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลสันติสุข และ ตำบลสองแคว กิ่ง อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ โดยแบ่งการปกครองออกเป็น 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 4

บ้านทุ่งหลุก หมู่ที่ 5 บ้านท่าวังพร้าว หมู่ที่ 6 บ้านสันควงคำ และหมู่ที่ 7 บ้านต้นแห่น้อย ด้าน
สาธารณูปโภคจำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 540 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 100.00
จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 340 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 62.96 ของจำนวนหลังคาเรือน

1.4) ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง

ตำบลน้ำบ่อหลวง เดิมขึ้นอยู่กับตำบลสันกลาง ต่อมาได้รับอนุมัติแต่งตั้งเป็น
ตำบลตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2535 โดยใช้ชื่อตำบลตาม
ลักษณะเด่นของบ่อน้ำขนาดใหญ่ที่มีอยู่ และบ่อน้ำขนาดใหญ่นี้ภาษาพื้นเมือง เรียกว่า "น้ำบ่อ
หลวง" หลังจากนั้นมาจึงใช้ชื่อว่า "ตำบลน้ำบ่อหลวง มีพื้นที่ประมาณ 17,116 ไร่ หรือประมาณ
27.3 ตารางกิโลเมตร สภาพโดยทั่วไปเป็นที่ราบเชิงเขา มีพื้นที่เป็น ประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่
ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตรมีอาณาเขตทิศเหนือ ติดต่อ ตำบลน้ำแพร่ อำเภอหางดง
จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดต่อ ตำบลยู่หว้า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดต่อ
ตำบลสันกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดต่อ ตำบลบ้านแม่ อำเภอสันป่า
ตอง จังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านโรงวัว หมู่ 2 บ้านน้ำบ่อหลวง หมู่ 3
บ้านแพะสันใหม่ หมู่ 4 บ้านจอมแจ้ง หมู่ 5 บ้านหนองห้า หมู่ 6 บ้านหนองไหว หมู่ 7 บ้านหัวฝาย
หมู่ 8 บ้านหัวขี้ไต้ หมู่ 9 บ้านต้นแก้ว หมู่ 10 บ้านสันเหนือ หมู่ 11 บ้านหนองหาว มีประชากร
ทั้งหมด คน แบ่งเป็นชาย 4,914 คน และหญิง 2,537 คน มีครัวเรือน 2,029 ครัวเรือน ประชาชนใน
ตำบลน้ำบ่อหลวง มีอาชีพหลักด้านการเกษตรและรับจ้าง แต่อาชีพด้านการเกษตรมีแนวโน้ม
เพิ่มขึ้นทั้งนี้เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เกิดการเลิกจ้างงานเพิ่มขึ้น ทำให้อาชีพรับจ้างต้องเลิก
ไป และหันมาประกอบอาชีพการเกษตรหรือหันไปรับจ้างควบคู่กันไปซึ่งคิดเฉลี่ยต่อครัวเรือน
ทั้งหมด ดังนี้ (1) อาชีพเกษตรกรและรับจ้าง เฉลี่ยร้อยละ 68 (2) อาชีพรับจ้างอย่างเดียว เฉลี่ย
ร้อยละ 30 และ (3) อาชีพค้าขายอย่างเดียวและอื่น ๆ เฉลี่ยร้อยละ 2

2) บริบทกลุ่มเกษตรกร

2.1) กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ผู้ปลูกลำไย ตำบลหนองแฝก อำเภอสарภัก

กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ มีสมาชิกทั้งหมด 47 ครัวเรือน และยังได้จัดทำเป็นศูนย์
เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตลำไยประจำตำบลหนองแฝก ลำไยที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นพันธุ์
อีดอ มีพื้นที่ 6 ไร่จำนวน 200 ต้น ซึ่งการปลูกลำไยของกลุ่มเกษตรกรอยู่ในระดับปลอดภัย และยัง
ได้รับการรับรอง GAP การปลูกใช้ระบบสปริงเกอร์ในการรดน้ำลำไย ด้านพื้นที่ดินเกิดจาก
อิทธิพลของตะกอนลำน้ำ ดินบนดินเหนียว และดินล่างเป็นดินเหนียว ด้านการจัดการมีการใช้สาร
เร่งตอนออกดอกเท่านั้น หลังจากนั้นจะใช้ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักฮอร์โมนไข่ในการปลูก และด้าน
เทคนิคกลุ่มเกษตรกรมีการดูแลเป็นอย่างดี ควบคุมทรงพุ่มไม่ให้สูง การตัดแต่งกิ่ง และในช่วงลำไย

เริ่มออกจะติดพันฮอร์โมนผลไม้ ระยะเวลาของการติดพัน 15 วัน/ครั้ง จะหยุดพันช่วงที่ลำไยออกดอกตลอดจนถึงระยะเวลาของการเก็บเกี่ยวซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตลำไยของกลุ่มมากยิ่งขึ้น ระยะเวลาการผลิตลำไยจะอยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนสิงหาคม หรือเก็บเกี่ยวผลผลิตเดือนกรกฎาคม ซึ่งผลผลิตที่ได้มีปริมาณ 200 กิโลกรัม/ต้น รวมผลผลิตทั้งหมดที่ได้ประมาณ 40 ตัน นอกจากนี้กลุ่มเกษตรกรยังเจอปัญหาและอุปสรรคในเรื่องการควบคุมปริมาณการผลิตสินค้า และผลกระทบจากภัยธรรมชาติในเรื่องของภัยแล้ง และน้ำท่วม

2.2) กลุ่มเกษตรกรลำไยจัมโบ้ ตำบลชมพู อำเภอสารภี

กลุ่มเกษตรกรลำไยจัมโบ้ ผู้ผลิตคือ คุณอริคม วรรณเวก มีพื้นที่ที่ใช้ในการปลูก 2 ส่วนคือ (1) พื้นที่บริเวณบ้าน 1 ไร่ 3 งาน จำนวน 16 ต้น (2) พื้นที่สวน 5 ไร่ จำนวน 70 ต้น ซึ่งปลูกมาแล้ว 30 ปี พันธุ์ที่ใช้ปลูกเป็นพันธุ์อีดอ เนื่องจากเป็นพันธุ์ที่เหมาะสมกับการปลูกในพื้นที่ และเป็นพันธุ์ที่มีความต้องการของตลาด ซึ่งพันธุ์สีชมพูนั้นให้รสชาติ หวานกรอบแต่ไม่เป็นที่นิยมของตลาด และลำไยพันธุ์อีดอยังสามารถนำมาแปรรูปได้ง่าย เช่น นำมาอบแห้งจะสามารถอบแห้งได้เร็วกว่า พันธุ์สีชมพู เป็นต้น การปลูกลำไยจัมโบ้ของกลุ่มเกษตรกรในระดับปลอดภัยปลูกด้วยระบบอินทรีย์ใช้ปุ๋ยอินทรีย์เป็นหลัก ปุ๋ยที่ใช้คือ ปุ๋ยคอกมูลสัตว์ สารฮอร์โมนใช้พ่นในช่วงเพิ่มผลผลิต เพิ่มฮอร์โมนจากน้ำตาลเพื่อเพิ่มความหวาน ด้านพื้นที่ดินเกิดจากอิทธิพลของตะกอนลำน้ำ ดินบนดินเหนียว และดินล่างเป็นดินเหนียว ด้านแหล่งน้ำใช้น้ำบาดาล และแหล่งน้ำสาธารณะ ด้านการจัดการดินมีการปรับปรุงดินโดยใช้ขี้วัว และกลุ่มเกษตรกรใช้เทคนิคการตัดแต่งกิ่ง และช่อต้นลำไยให้มีขนาดทรงพุ่มที่เหมาะสมซึ่งสามารถช่วยให้ผลลำไยมีคุณภาพเพิ่มขึ้นได้ โดยจะตัดแต่งกิ่งหลังการเก็บเกี่ยวเสร็จโดยสินค้าเกษตรที่ได้มีปริมาณ 200 กิโลกรัม/ต้น ซึ่งมีคุณภาพของผลผลิตที่เป็นที่น่าพอใจ แต่กลับได้ราคาที่น้อยไม่สมกับคุณภาพของสินค้าเกษตร ระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวผลผลิต 210 วัน หลังจากการใส่สารหรือในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนสิงหาคม นอกจากนี้กลุ่มเกษตรกรยังเจอปัญหาและอุปสรรคในเรื่องยังไม่สามารถการควบคุมปริมาณและคุณภาพในการผลิตสินค้าเกษตร และสินค้าเกษตรยังมีการแข่งขันทางการตลาดที่สูงจึงทำให้อำนาจในการต่อรองพ่อค้าคนกลางน้อย

2.3) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไยตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง

กลุ่มมีสมาชิกทั้งหมด 6 ราย ทุกรายจะปลูกลำไยพันธุ์อีดอเนื่องจากเป็นพื้นที่นิยมของตลาด ในพื้นที่ 4 ไร่ จำนวนทั้งหมด 90 ต้น ด้านพื้นที่ดินเกิดจากการตะกอนลำน้ำ ดินบนดินร่วนปนเหนียว และดินล่างเป็นดินเหนียว ด้านแหล่งน้ำที่ใช้ในการทำเกษตรใช้น้ำบาดาล บ่อขุดจำนวน 2 บ่อ ด้านการใช้ปุ๋ยในการปลูกลำไยนั้นจะใช้ปุ๋ยเคมี (ปุ๋ยตราเรือใบ ไชเปอร์เมทริน และคลอร์ไพริฟอส) ยาฆ่าแมลง ฮอร์โมน (แคลเซียม) และน้ำหมักชีวภาพ ในการบำรุงต้นลำไย

โดยปุ๋ยเคมี 257 สารโพแทสเซียมคลอไรด์ และปุ๋ยคอกจะใช้หลังการเก็บเกี่ยว ซึ่งการให้ปุ๋ยจะให้ 4 ครั้ง เทคนิคในการผลิตในช่วงแตกช่อ ลูกขนาดเท่าหัวไม้ขีด ลูกขนาดเท่ามะเขือพวง และลูกขนาดเท่าพุทราเมือง เป็นการให้ปุ๋ยตามช่วงเวลาที่เหมาะสมของต้นลำไยทำให้ได้รับสารอาหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และระยะเวลาการผลิตลำไยจะอยู่ในช่วงเดือนสิงหาคม ถึง เดือนเมษายน ผลผลิตที่ได้ประมาณ 200 กิโลกรัม /ต้น

2.4) กลุ่มเกษตรกรปลูกลำไยปลอดภัย น้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง

กลุ่มเกษตรกรปลูกลำไยปลอดภัย สมาชิกในกลุ่มมีทั้งหมด 21 ครัวเรือน คือคุณคารุณี จันตา ในพื้นที่ 9 ไร่ จำนวน 270 ต้น พันธุ์ที่ใช้ปลูก คือ พันธุ์อีดอ เป็นการผลิตในระบบอินทรีย์อยู่ในระดับปลอดภัยด้านพื้นที่ดินเกิดจากการตะกอนลำน้ำ ดินบนดินร่วนเหนียวปนทราย และดินล่างเป็นดินเหนียว ด้านแหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตรจากบ่อบาดาล และชล.แม่แตง ปุ๋ยอินทรีย์ที่ใช้ทำจากของเหลือใช้จากการทำเกษตร เช่น ตอซังข้าวโพด ฟางข้าว ตอซังข้าว เปลือกถั่วเหลือง และกิ่งไม้ใบไม้ผสมขี้วัวแล้วนำไปไว้ใต้ต้นลำไย การตัดหญ้า 1 ครั้ง/เดือน การตัดแต่งกิ่งตัดแต่งผลทำให้ผลมีขนาดที่โตสม่ำเสมอ และระยะเวลาการผลิตลำไยจะอยู่ในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกรกฎาคม ผลผลิตที่ได้ประมาณ 138 กิโลกรัมต่อต้น

3) ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร

จุดแข็งและโอกาส

- 1) ได้จัดทำเป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตลำไยประจำตำบลหนองแฝก
- 2) การปลูกลำไยของกลุ่มเกษตรกรอยู่ในระดับปลอดภัย และยังได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP
- 3) การปลูกใช้ระบบสปริงเกอร์ในการรดน้ำลำไย
- 4) การใช้สารเร่งตอนออกดอกเท่านั้น หลังจากนั้นจะใช้ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักฮอร์โมนใช้ในการปลูก
- 5) กลุ่มเกษตรกรมีการดูแลเป็นอย่างดี ควบคุมทรงพุ่มไม่ให้สูง การตัดแต่งกิ่ง ตัดแต่งผลทำให้ผลมีขนาดที่โตสม่ำเสมอ และช่อด้านลำไยให้มีขนาดทรงพุ่มที่เหมาะสมซึ่งสามารถช่วยให้ผลลำไยมีคุณภาพเพิ่มขึ้นได้
- 6) ระยะเวลาของการเก็บเกี่ยวซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตลำไยของกลุ่มมากยิ่งขึ้น
- 7) พันธุ์ที่ใช้ปลูกเป็นพันธุ์อีดอ เนื่องจากเป็นพันธุ์ที่เหมาะสมกับการปลูกในพื้นที่ และเป็นพันธุ์ที่มีความต้องการของตลาด และยังสามารถนำมาแปรรูปได้ง่าย

8) การปลูกลำไยจัมโบ้ของกลุ่มเกษตรกรในระดับปลอดภัยปลูกด้วยระบบอินทรีย์ใช้ปุ๋ยอินทรีย์เป็นหลัก

9) การให้ปุ๋ยจะให้ 4 ครั้ง เทคนิคในการผลิตในช่วงแตกช่อ ลูกขนาดเท่าหัวไม้ขีด ลูกขนาดเท่ามะเขือพวง และลูกขนาดเท่าพุทราเมือง เป็นการให้ปุ๋ยตามช่วงเวลาที่เหมาะสมของต้นลำไยทำให้ได้รับสารอาหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

10) ปุ๋ยอินทรีย์ที่ใช้ทำจากของเหลือใช้จากการทำเกษตร เช่น ตอซังข้าวโพด ฟางข้าว ตอซังข้าว เปลือกถั่วเหลือง และกิ่งไม้ใบไม้ผสมขี้วัวแล้วนำไปไว้ใต้ต้นลำไย

11) กลุ่มเกษตรกรมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่คอยให้ความช่วยเหลือด้านความรู้แก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ

จุดอ่อนและอุปสรรค

1) กลุ่มเกษตรกรยังเจอปัญหาและอุปสรรคในเรื่องการควบคุมปริมาณการผลิตสินค้า และผลกระทบจากภัยธรรมชาติในเรื่องของภัยแล้ง และน้ำท่วม

2) พันธุ์สีชมพูนั้นให้รสชาติ หวานกรอบแต่ไม่เป็นที่นิยมของตลาด

3) คุณภาพของผลผลิตที่เป็นที่น่าพอใจ แต่กลับได้ราคาที่น้อยไม่เหมาะสมกับคุณภาพของสินค้าเกษตร

4) สินค้าเกษตรยังมีการแข่งขันทางการตลาดที่สูงจึงทำให้อำนาจในการต่อรองพ่อค้าคนกลางน้อย

5) กลุ่มเกษตรกรยังเจอปัญหาและอุปสรรคในเรื่องยังไม่สามารถการควบคุมปริมาณและคุณภาพในการผลิตสินค้าเกษตร

4.2 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเสาวรศ

1) บริบทชุมชน

1.1) ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เอย

ตำบลบ้านหลวง ตำบลบ้านหลวงเป็นตำบลที่เกิดขึ้นใหม่ของอำเภอแม่เอย ซึ่งได้แยกมาจากตำบลสันต้นหมื้อ เมื่อปี พ.ศ.2523 เป็นตำบลเล็กๆ มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 150.70 ตารางกิโลเมตร หรือ 72,818.75 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นภูเขาและที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนา มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์เป็นต้นกำเนิดของลำน้ำ 2 สาย คือ ลำห้วยแม่นาวาง และลำห้วยแม่วังน้อย ทำให้มีน้ำใช้ทำการเกษตรตลอดทั้งปี ประสิทธิภาพในการทำเกษตรกรรม สามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลสันต้นหมื้อ อำเภอแม่เอย ทิศใต้ ติดกับ ตำบลแม่คะ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลแม่นาวาง อำเภอแม่เอย

จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เขตการปกครองทั้งหมด 10 หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่ที่ 1 บ้านหลวง หมู่ที่ 2 บ้านสันห้าง หมู่ที่ 3 บ้านป่าแดง หมู่ที่ 4 บ้านป่าก่อ หมู่ที่ 5 บ้านป่าแดง หมู่ที่ 6 บ้านใหม่โพธิ์ หมู่ที่ 7 บ้านจัดสรร หมู่ที่ 8 บ้านใหม่ทรายคำ หมู่ที่ 9 บ้านป่าแดงกิวัดน์ และหมู่ที่ 10 บ้านโป่งพัฒนา มีประชากรทั้งสิ้น 7,710 คน แบ่งเป็นชาย 3,913 คน หญิง 3,797 คน จำนวน 3,140 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร

2) บริบทกลุ่มเกษตรกร

2.1) เกษตรกรผู้ปลูกเสาวรสอินทรีย์ ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่อาย

เกษตรกรผู้ปลูกเสาวรสอินทรีย์ในพื้นที่ 2 ไร่ ซึ่งเกษตรกรจะปลูกเสาวรส 2 พันธุ์ ได้แก่ พันธุ์ไทนง เบอร์ 2 และพันธุ์พื้นเมือง เนื่องจากเสาวรสปันธ์พื้นเมือง ข้อดีคือ ผลดก ส่วนพันธุ์ไทนงเบอร์ 2 ข้อดีคือ น้ำเยอะ ในการขยายพันธุ์ใช้วิธีการต่อยอดหรือเสียบยอด แล้วเพาะใส่ถุงขยายพันธุ์ ด้านแหล่งน้ำที่ใช้มาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ (บ่อน้ำ คลอง และชลประทานห้วยช้างศรี) ใช้ระบบสริงเกอร์น้ำ ด้านพื้นที่ดินเกิดจากอิทธิพลของตะกอนลำน้ำ ดินบนดินร่วนปนเหนียวปนทราย และดินล่างเป็นดินร่วนเหนียว ใสปุ๋ยคอกและปุ๋ยอินทรีย์เพื่อบำรุงดิน การกำจัดแมลงด้วยวิธีการดักจับแบบทางธรรมชาติ ใช้ฮอร์โมนอาทิตย์ละครั้ง น้ำหมักจากปลากับหอย น้ำส้มควันไม้ ยาकुผสมกาแฟ(เขาช่อง) จีซ้าง หมู วัว พรวนดินเมื่อใส่ปุ๋ยเดือนละครั้ง 1 เทคนิคการผลิตกลุ่มเกษตรกรจะทำการคัดลูกที่สมบูรณ์ไว้ 1 ถึงให้ได้ 12 ลูก และควรตัดแต่งกิ่งบ่อย ๆ เนื่องจากจะทำให้ลูกออกเยอะ นอกจากนี้กลุ่มเกษตรกร หลังจากการตัดแต่งกิ่งเกษตรกรจะล้างอุปกรณ์ห่างจากแหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิต มีอุปกรณ์ป้องกัน ดูแลความสะอาด /กรรไกรตัดกิ่ง ซึ่งระยะเวลาในการผลิตจะปลูกในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ เริ่มให้ผลผลิตในช่วงเดือนมิถุนายน นอกจากนี้กลุ่มเกษตรกรมีผู้เชี่ยวชาญในด้านการผลิต และการเพาะพันธุ์ และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจได้ เกษตรกรยังพบปัญหาความสามารถในการจัดการฟาร์มยังมีไม่มาก ตลาดยังไม่มีหลากหลาย และเกษตรกรขาดอำนาจในการต่อรองพ่อค้าคนกลาง

3) ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร

จุดแข็งและโอกาส

1) เกษตรกรจะปลูกเสาวรส 2 พันธุ์ ได้แก่ พันธุ์ไทนง เบอร์ 2 และพันธุ์พื้นเมือง เนื่องจากเสาวรสปันธ์พื้นเมือง ข้อดีคือ ผลดก ส่วนพันธุ์ไทนงเบอร์ 2 ข้อดีคือ น้ำเยอะ

2) การใช้ระบบสริงเกอร์ในการให้น้ำ

3) การใส่ปุ๋ยคอกและปุ๋ยอินทรีย์เพื่อบำรุงดิน การกำจัดแมลงด้วยวิธีการดักจับแบบทางธรรมชาติ ใช้ฮอร์โมนอาทิตย์ละครั้ง น้ำหมักจากปลา กับ หอย น้ำส้มควันไม้ ยาคลุมผสมกาแฟ(เขาช่อง) จีซ้าง หมู วัว และพรวนดินเมื่อใส่ปุ๋ยเดือนละครั้ง 1

4) กลุ่มเกษตรกรจะทำการตัดลูกที่สมบูรณ์ไว้ 1 กิ่งให้ได้ 12 ลูก และควรตัดแต่งกิ่งบ่อย ๆ เนื่องจากจะทำให้ลูกออกเยอะ

5) หลังจากการตัดแต่งกิ่งเกษตรกรจะล้างอุปกรณ์ห่างจากแหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิต มีอุปกรณ์ป้องกัน ดูแลความสะอาด /กรรไกรตัดกิ่ง

6) กลุ่มเกษตรกรมีผู้เชี่ยวชาญในด้านการผลิต และการเพาะพันธุ์ และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจได้

จุดอ่อนและอุปสรรค

- 1) ความสามารถในการจัดการฟาร์มยังมีไม่มาก
- 2) ตลาดยังไม่มีหลากหลาย
- 3) เกษตรกรขาดอำนาจในการต่อรองพ่อค้าคนกลาง

4.3 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตหอมหัวใหญ่

1) บริบทชุมชน

1.1) ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง

ตำบลน้ำบ่อหลวง เดิมขึ้นอยู่กับตำบลสันกลาง ต่อมาได้รับอนุมัติแต่งตั้งเป็นตำบลตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2535 โดยใช้ชื่อตำบลตามลักษณะเด่นของบ่อน้ำขนาดใหญ่ที่มีอยู่ และบ่อน้ำขนาดใหญ่นี้ภาษาพื้นเมือง เรียกว่า "น้ำบ่อหลวง" หลังจากนั้นมาจึงใช้ชื่อว่า "ตำบลน้ำบ่อหลวง มีพื้นที่ประมาณ 17,116 ไร่ หรือประมาณ 27.3 ตารางกิโลเมตร สภาพโดยทั่วไปเป็นที่ราบเชิงเขา มีพื้นที่เป็น ประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตรมีอาณาเขตทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลน้ำแพร่ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลยุหว่า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลสันกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลบ้านแม่ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านโรงวัว หมู่ 2 บ้านน้ำบ่อหลวง หมู่ 3 บ้านแพะสันใหม่ หมู่ 4 บ้านจอมแจ้ง หมู่ 5 บ้านหนองห้า หมู่ 6 บ้านหนองไหว หมู่ 7 บ้านหัวฝาย หมู่ 8 บ้านห้วยไทรงาม หมู่ 9 บ้านต้นแก้ว หมู่ 10 บ้านสันเหนือ หมู่ 11 บ้านหนองหาว มีประชากรทั้งหมด คน แบ่งเป็นชาย 4,914 คน และหญิง 2,537 คน มีครัวเรือน 2,029 ครัวเรือน ประชาชนในตำบลน้ำบ่อหลวง มีอาชีพหลักด้านการเกษตรและรับจ้าง แต่อาชีพด้านการเกษตรมีแนวโน้ม

เพิ่มขึ้นทั้งนี้เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เกิดการเลิกจ้างงานเพิ่มขึ้น ทำให้อาชีพรับจ้างต้องเลิกไป และหันมาประกอบอาชีพการเกษตรหรือหันไปรับจ้างควบคู่กันไปซึ่งคิดเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งหมด ดังนี้ (1) อาชีพเกษตรกรกรรมและรับจ้าง เฉลี่ยร้อยละ 68 (2) อาชีพรับจ้างอย่างเดียว เฉลี่ยร้อยละ 30 และ (3) อาชีพค้าขายอย่างเดียวและอื่น ๆ เฉลี่ยร้อยละ 2

2) บริบทกลุ่มเกษตรกร

2.1) เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ น้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง

เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ คือคุณมานิต แก้ววรรณะ ในพื้นที่ทั้งหมด 3 ไร่ กลุ่มเกษตรกรมีสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องโรคพืช การใช้สารอินทรีย์ ชนิดของพันธุ์พืช และด้านการผลิต เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของเกษตรอินทรีย์ โดยพันธุ์ที่ปลูกเป็นพันธุ์ซูเปอร์เร็กซ์ ด้านพื้นที่ดินเกิดจากอิทธิพลของตะกอนลำน้ำ ดินบนดินร่วนเหนียวปนทราย และดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย ด้านแหล่งใช้ในการทำการเกษตรมาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ และน้ำแม่ขาน กลุ่มเกษตรกรเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยจะทำในปริมาณที่น้อย ไม่เกินกำลังตัวเอง เพื่อให้ง่ายต่อการดูแลการผลิตอย่างทั่วถึง และยังใช้ชีวภาพทำเอง และระยะเวลาการผลิตหอมหัวใหญ่จะอยู่ในช่วงเดือนตุลาคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ หรือประมาณ 120 วัน และยังมีหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือด้านความรู้แก่กลุ่มเกษตรกร นอกจากนี้กลุ่มเกษตรกรมีปัญหาด้านการตลาด เนื่องจากไม่มีตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน ราคายังเป็นไปตามกลไกตลาด ไม่สามารถกำหนดราคาได้

3) ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร

จุดแข็งและโอกาส

- 1) กลุ่มเกษตรกรมีสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องโรคพืช การใช้สารอินทรีย์ ชนิดของพันธุ์พืช และด้านการผลิต
 - 2) กลุ่มเกษตรกรเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยจะทำในปริมาณที่น้อย ไม่เกินกำลังตัวเอง เพื่อให้ง่ายต่อการดูแลการผลิตอย่างทั่วถึง
 - 3) กลุ่มเกษตรกรยังใช้ชีวภาพทำเอง
 - 4) เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของเกษตรอินทรีย์
- จุดอ่อนและอุปสรรค
- 1) ด้านการตลาด เนื่องจากไม่มีตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน
 - 2) ราคายังเป็นไปตามกลไกตลาด กลุ่มเกษตรกรจึงไม่สามารถกำหนดราคาได้

4.4 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าวไรซ์เบอร์รี่

1) บริบทชุมชน

1.1) ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง

ตำบลออนใต้ เป็นตำบลในเขตการปกครองของอำเภอสันกำแพง มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 41,740 ไร่ หรือ 41.531 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มและที่ราบเชิงเขาอยู่ในชั้นความสูงประมาณ 340 เมตร ลาดเอียงมาทางทิศตะวันตก มีน้ำแม่ออนไหลผ่าน ซึ่งเป็นสายหลักสำคัญของตำบล มีอาณาเขตทิศเหนือ ติดกับ ตำบลร่องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดกับ ตำบลทาเหนือ กิ่ง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลออนกลาง กิ่ง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านป่าเหียง หมู่ที่ 2 บ้านโห้ง หมู่ที่ 3 บ้านริมออน หมู่ที่ 4 บ้านป่าแะ หมู่ที่ 5 บ้านริมออนใต้ หมู่ที่ 6 บ้านแม่ผาแหน หมู่ที่ 7 บ้านป่าดิง หมู่ที่ 8 บ้านปง หมู่ที่ 9 บ้านป่าห้า หมู่ที่ 10 บ้านแพะ และหมู่ที่ 11 บ้านป่าเปางาม ซึ่งมีประชากรทั้งสิ้น 5,366 คน แยกเป็น ชาย 2,649 คน หญิง 2,717 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 130 คน/ตารางกิโลเมตร โดยอาชีพหลักของประชาชน คือ เกษตรกรรม ทำนา ทำสวน ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์ และอาชีพเสริม คือ เย็บปัก , ทำกระดาสา , ทำดอกไม้จัน , จักรสาน และรับจ้างเย็บตัดเสื้อ ด้านสาธารณสุข โภคภัณฑ์ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 2,158 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ของพื้นที่

1.2) ตำบลห้วยทราย อำเภอแมริ่ม

ตำบลห้วยทรายเป็นที่ราบเชิงเขา มีอายุประมาณ 150 ปี ที่มาชื่อว่า “ห้วยทราย” เพราะมีลำห้วยหลายสาย ซึ่งไหลมาจากป่าไหลลงสู่แม่น้ำแมริ่ม ในขณะเดียวกันจะมีทรายจำนวนมากไหลปนมากับน้ำด้วย ชาวบ้านจึงตั้งชื่อว่า “ห้วยทราย” มีพื้นที่ทั้งหมด 45.6 ตารางกิโลเมตร หรือ 848 ไร่ และมีอาณาเขตทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลสะลวง อำเภอแมริ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลริมเหนือ และตำบลแม่แรม อำเภอแมริ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออกติดต่อกับ ตำบลสันโป่ง และตำบลขี้เหล็ก อำเภอแมริ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลแม่แรม อำเภอแมริ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ตำบลห้วยทรายแบ่งการปกครองเป็น 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านอ้อย หมู่ที่ 2 บ้านหนองปลามัน หมู่ที่ 3 บ้านห้วยทราย หมู่ที่ 4 บ้านแม่แอน หมู่ที่ 5 บ้านหัวฝาย มีประชากรทั้งหมด 4,666 คน และมีจำนวน 2,004 หลังคาเรือน และอาชีพหลัก ทำนา ทำสวน ทำไร่ และรับจ้าง ซึ่งมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 18.9 ตารางกิโลเมตรสหกรณ์ นอกจากนี้ประชาชนในตำบลห้วยทรายส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเมือง นับถือศาสนาพุทธ ด้านสาธารณสุข โภคภัณฑ์ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 2,004 ครัวเรือน จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 1,800 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ

ละ 75.00 ของจำนวนหลังคาเรือน ด้านการเกษตรมีเพียงร้อยละ 10 ของพื้นที่ทั้งหมด แหล่งน้ำในพื้นที่มีคลองชลประทานผ่านสามสาย แหล่งน้ำตามธรรมชาติและการขุดบ่อน้ำบาดาลในพื้นที่ค่อนข้างมาก

1.3) ตำบลน้ำแพร่พัฒนา อำเภอหางดง

ตำบลน้ำแพร่เป็นตำบลหนึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของที่ว่าการอำเภอ พื้นที่ส่วนมากเป็นที่ลาดเชิงเขา บางส่วนอยู่ในเขตป่าสงวน ป่าแม่ขนิล ป่าแม่ท่าช้าง มีพื้นที่ประมาณ 80.55 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 50,340.75 ไร่ เมือง มีประชากรอยู่ไม่หนาแน่น เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่สมบูรณ์ ระบบชลประทานไปไม่ถึง และบางส่วนอยู่ในเขตป่าสงวน และมีอาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับ ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลสันกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลหางดง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านเวียงดง หมู่ 2 บ้านศาลา หมู่ 3 บ้านแพะขวาง หมู่ 4 บ้านน้ำแพร่ หมู่ 5 บ้านป่าจี้ หมู่ 6 บ้านแสนตอ หมู่ 7 บ้านท่าไม้ลู่ หมู่ 8 บ้านแม่ขนิลโค หมู่ 9 บ้านคอยถ้ำ หมู่ 10 บ้านน้ำนุ่น หมู่ 11 บ้านเวียงดง มีประชากรทั้งสิ้น 6,801 คน แยกเป็นประชากรชาย จำนวน 3,344 คน ประชากรหญิง จำนวน 3,457 คน และมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 3,239 ครัวเรือน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 81.13 คน/ตาราง ประชากรเป็นคนเมือง ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ โดยอาชีพหลัก รับจ้าง และค้าขาย และอาชีพเสริม ทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ด้านสาธารณูปโภค มีไฟฟ้าเข้าถึงทุกหมู่บ้าน ด้านการโทรคมนาคม มีโทรศัพท์สาธารณะในหมู่บ้านครบทุกหมู่บ้าน

1.4) ตำบลบ้านแม่ อำเภอสันป่าตอง

ตำบลบ้านแม่ เดิมมีสตรีผู้หนึ่งมีสติปัญญาฉลาด ชาวบ้านจึงขนานนามว่า แม่ของหมู่บ้าน และเรียกหมู่บ้านนี้ว่า "บ้านแม่" ต่อมา มีชายมาสู่ขอและให้นางย้ายไปอยู่ที่เวียงโค้งบ้านฝ่ายชาย แต่นางรักบ้านเกิดมากจึงไม่ยอมแต่งงานด้วย จึงได้ขุดคลองเพื่อตั้งบ้านแม่ให้เป็นเวียงแม่ แต่ยังคงตำบลและอำเภอนาง จึงตั้งหมู่บ้านเป็นตำบลและเป็นอำเภอบ้านแม่ และได้เปลี่ยนชื่อจากตำบลบ้านแม่เป็นตำบล "บ้านแม่" มาจนถึงปัจจุบัน มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 16.65 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 10,406 ไร่ ภูมิประเทศส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีอาณาเขตทิศเหนือติดกับ ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดกับ ตำบลยู่หว้า, ตำบลทุ่งกะโถก และ ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลยู่หว้า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลบ้านกาด ถึง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนทั้งหมู่บ้าน 13 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านเหมืองฟู หมู่ที่ 2 บ้านเด่น หมู่ที่ 3 บ้านท่าโป่ง หมู่ที่ 4 บ้านฉิมพลี หมู่ที่ 5 บ้านร้องธาร หมู่ที่ 6 บ้านสัน หมู่ที่ 7 บ้านร้องขุ่ม หมู่

ที่ 8 บ้านแม หมู่ที่ 9 บ้านเจดีย์เนิ้ง หมู่ที่ 10 บ้านกัวแลน้อย หมู่ที่ 11 บ้านดง หมู่ที่ 12 บ้านท่า
เคื่อ หมู่ที่ 13 บ้านเปียง ซึ่งมีประชากรทั้งสิ้น 6,471 คน แยกเป็นชาย 3,062 คน และหญิง 3,409 คน
ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง ตัดเย็บเสื้อผ้า ก่อสร้าง ค้าขาย และรับ
ราชการ

2) บริบทกลุ่มเกษตรกร

2.1) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลอนใต้ อำเภอสันกำแพง

กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีสมาชิกทั้งหมด 283 คน เป็นศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
ชุมชน ซึ่งจะมีมาตรฐานในการคัดกรอง และมีการสุ่มตรวจความปลอดภัย (สารตกค้าง) มีผู้นำคือ
คุณอินโถ สิงห์อุป พื้นที่เพาะปลูก 2 ไร่ พันธุ์ที่ปลูกคือข้าวสันป่าตอง 1 ระบบการปลูกข้าวอยู่ใน
ระดับอาหารปลอดภัย มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักในการเพาะปลูก โดยเกษตรกรจะเน้นการ
เพาะเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อขาย ซึ่งเมล็ดพันธุ์มีคุณภาพที่สมบูรณ์ ด้านพื้นที่ดินเกิดจากอิทธิพลของ
ตะกอนลำน้ำ ดินบนดินร่วนเหนียวปนทราย และดินล่างเป็นดินร่วนเหนียว ด้านแหล่งน้ำที่ใช้ใน
การเกษตรมาจากอ่างเก็บน้ำห้วยลาน/แม่แห่ ด้านการผลิตต้องเพาะเมล็ดพันธุ์ก่อนลงปลูกในแปลง
นา โดยจะเพาะให้แปลงเล็กขนาดกว้าง 2 เมตรยาว 3 เมตร ใน 1 แปลง จะใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว 4
กิโลกรัม ด้านดินและปุ๋ยใช้ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักในการเพาะปลูกร่วมกับปุ๋ยเคมีสูตร 16 เทคนิค
กลุ่มเกษตรกรจะตัดหญ้าก่อนการใส่ปุ๋ยเพื่อประสิทธิภาพที่เพิ่มขึ้น หมั่นตรวจและดูแลเพื่อป้องกัน
โรคแมลงและศัตรูพืชอยู่เสมอ และระยะเวลาการผลิตอยู่ในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึง เดือน
พฤศจิกายน (ประมาณ 130-140 วัน) ผลผลิตที่ได้ประมาณ 1,400 กิโลกรัม

2.2) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ ตำบลห้วยทราย อำเภอแม่ริม

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ พันธุ์ที่ปลูก ได้แก่ ข้าวหอมนิลและข้าวไรซ์เบอร์รี่ มี
สมาชิกที่เข้าร่วมกันทั้งหมด 5 คน พื้นที่ในการเพาะปลูกมีจำนวน 8 ไร่ 3 งาน พื้นที่ในการ
เพาะปลูกมีจำนวนไม่มากเพื่อการดูแลอย่างทั่วถึง วิธีการเพาะปลูกอยู่ในระบบอินทรีย์ ในระดับ
ปลอดภัย ด้านพื้นที่ดินเกิดจากอิทธิพลของตะกอนลำน้ำ ดินบนดินร่วนเหนียว และดินล่างเป็นดิน
เหนียว ด้านแหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตรจากบ่อบาดาล ขุดสระ ด้านการจัดการดินและปุ๋ย เกษตรกร
จะทำการหมักดินประมาณ 3 เดือน ชั่งน้ำแล้วโรยกลบใส่ด้วย EM. ปุ๋ยหมักใบไม้ ปุ๋ยน้ำหอยเชอร์รี่
เศษอาหารจากร้านอาหาร โดยปรับคาก่อนนำน้ำเข้า ทุกครั้งให้มีค่า pH เกิน 5.5 บำรุงดินตาม
ความเหมาะสมที่ขาด นอกจากนี้ยังต้องทำแนวกันน้ำจากภายนอกที่เข้าในนา ศัตรูพืชที่พบในการ
เพาะปลูก ได้แก่ เชื้อราใบเวอร์เรีย ใช้น้ำส้มควันไม้ในการจัดการ และศัตรูพืชอย่างหอยหอยเชอร์รี่
จะจัดการโดยใช้ใบไม้ล่อคือใบมะละกอ เก็บนำไปหมักโรยเกล็ดดิน เทคนิคการผลิตพ่นน้ำหมัก
ทางใบทุก 15 วัน หลังวันปลูก 7 วัน และทางดิน เดือนละครั้ง เทคนิควิธีในการปลูกใช้การปักดำ

ซึ่งจะมีระยะห่าง 40*20 เซนติเมตร กอละ 3 ถึง 5 ต้น และแบ่งแปลงเพาะกล้าในนา 28 วันถึง 1 เดือนจึงจะนำไปปลูก ด้านการเก็บเกี่ยวใช้แรงงานคนที่เป็นญาติเก็บเกี่ยวจำนวน 3 ไร่ และอีก 6 ไร่ ที่เหลือใช้รถเกี่ยวราคา 700 บาทต่อไร่ นอกจากนี้จะต้องทำพิธีแรกนา ก่อนปลูกข้าวทุกปี และทำขวัญข้าว 1 วันก่อนการเก็บเกี่ยว ด้านเทคนิคการจัดการวัชพืชในวิธีการควบคุมระดับน้ำในแปลงนาไม่ให้แล้งในระดับน้ำสูงประมาณ 5-10 เซนติเมตร ตัดหญ้าออกทุกครั้ง ถ้าสูงเกิน 1 คืบ หรือประมาณทุก 15 วัน และระยะเวลาการผลิตข้าวไรซ์เบอร์รี่จะอยู่ในช่วงเดือนสิงหาคม ถึง เดือนพฤศจิกายนจึงจะได้ผลผลิต

2.3) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ ตำบลน้ำแพร่พัฒนา อำเภอดง

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ มีสมาชิกทั้งหมด 10 คน คือคุณสุธรรม ชมพูทิป มีพื้นที่เพาะปลูก 3 ไร่ พันธุ์ที่ปลูกคือ ข้าวหอมมะลิ 105 ซึ่งพันธุ์ข้าวที่นำมาจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจากปีที่ 2 เก็บผลผลิตที่ได้ไว้ปลูก โดยจะซื้อเมล็ดพันธุ์จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวปีเว้นปี ด้านพื้นที่ดินเกิดจากอิทธิพลของตะกอนลำน้ำ ดินบนดินร่วนเหนียว และดินล่างเป็นดินเหนียว ซึ่งเหมาะสมกับการเพาะปลูกพืชสวนและข้าว ด้านแหล่งน้ำแหล่งน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตรมาจากชลประทาน ด้านการจัดการ การถอดหญ้า การเก็บศัตรูพืช เช่น หอยในแปลงนา และนำไปทำเป็นปุ๋ยอินทรีย์ผสมกับกากน้ำตาล โดยจะนำไปใส่ในนาข้าว 2 ครั้งต่อรอบ หรือ เดือนละครั้ง น้ำหมักสมุนไพร น้ำส้มควันไม้ กลุ่มเกษตรกรจะเน้นคุณภาพในการผลิต และการดูแลอย่างละเอียดโดยระบบการผลิตนั้นจะไม่ใช้สารเคมีในการเพาะปลูกข้าว อยู่ในระดับปลอดภัย การจัดการพื้นที่หลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรปลูกถั่วเหลือง และปอเทืองเพื่อบำรุงดิน โดยระยะเวลาการผลิตข้าวจะอยู่ในช่วงเดือนสิงหาคม ถึง เดือนพฤศจิกายน ซึ่งผลผลิตที่ได้มีปริมาณ 1,250 กิโลกรัม ด้านเทคนิคการผลิตพ่นน้ำหมักเดือนละ 1 ครั้งหลังข้าวอายุได้ 1 เดือน และพ่นน้ำหมักลงในน้ำ 1 ครั้ง/Crop เมื่อข้าวอายุได้ 1 เดือน วิธีในการปลูกใช้การปักดำซึ่งจะมีระยะห่าง 30*35 เซนติเมตร กอละ 3 ถึง 4 ต้น ก่อนจะนำมามีจะเพาะกล้าในนาแบบปกติก่อน 1 เดือนจึงจะนำมาปักดำ โดยใช้พันธุ์ข้าว 10 กิโลกรัมต่อไร่ การเก็บเกี่ยวจะใช้แรงงานคนและนวดด้วยมือ และใช้วิธีการหว่าน ด้านการจัดการวัชพืชในวิธีการควบคุมระดับน้ำในแปลงนาไม่ให้แล้งในระดับน้ำสูงประมาณ 5-10 เซนติเมตร นอกจากนี้จะต้องทำพิธีแรกนา ก่อนปลูกข้าวทุกปี และทำขวัญข้าว 1 วันก่อนการเก็บเกี่ยว เกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการฟาร์ม

2.4) กลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ ตำบลบ้านแม อำเภอสันป่าตอง

กลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ ประธานกลุ่ม คือ คุณสมพล หมายจันทร์ มีสมาชิก 14 คน ซึ่งปลูกข้าวเหนียวสันป่าตอง 1 ข้าวแดง และข้าวไรซ์เบอร์รี่ ในพื้นที่ทั้งหมด 10 ไร่ การเพาะปลูกข้าวของกลุ่มเกษตรกรเน้น ใช้ระบบอินทรีย์ซึ่งทำมาแล้วตั้งแต่ปี 2557 และยังได้

GAP ในปี 2559 ซึ่งพันธุ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ที่ใช้ปลูกมาจากศูนย์การเรียนรู้บำรุงรักษาน้ำแม่แตง (ขป.แม่แตง) โดยจะซื้อพันธุ์ข้าวมาปลูกปีเว้นปี และพันธุ์ข้าวมะลิแดงมาจากสุชะเฮาส์ จากนั้นเก็บเมล็ดพันธุ์เอง ด้านพื้นที่ดินเกิดจากอิทธิพลของตะกอนลำน้ำ ดินบนดินร่วนเหนียว และดินล่างเป็นดินเหนียว ด้านการจัดการดินและปุ๋ย เกษตรกรจะปลูกถั่วเขียว ปอเทือง แล้วไถกลบ ใส่ปุ๋ยหมักจากฟางข้าวผสมกับแกลบ ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดสุชะเฮาส์ ธรรมชาติของน้ำหมักฮอร์โมนไข่ผสมกับนม จุลินทรีย์หน่อกล้วย ให้ด้วยน้ำหมักรสจืดของธรรมชาติ น้ำหมักจากเศษหอย ปลา ซึ่งเศษปลาจากตลาดและไนท์ซาฟารี โดยมีการไถกลบ ไถแห้งทิ้งไว้ 1 เดือน และไถกลบหมักดินไว้ ประมาณ 20-30 วัน ด้านแหล่งน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตรมาจากน้ำเหมืองธรรมชาติ และยังมีแผนขุดสระพักน้ำและทำแนวกันชนพื้นที่นาอีกด้วย ศัตรูพืชที่พบในการเพาะปลูก ได้แก่ เชื้อราใบวอร์เรีย เชื้อราไตรโคเดอร์มา โดยจะใช้น้ำหมักสมุนไพรในการจัดการศัตรูพืช นอกจากนี้ศัตรูพืชอย่างหอยหอยเชอร์รี่ และปูก็ยังสามารถนำไปทำหมัก เทคนิคการผลิตพ่นน้ำหมักทุก 10-15 วันหลังจากดำนาได้ 15 วัน ใช้วิธีในการปลูกแบบนาโยนซึ่งจะเพาะกล้าในถาดเพาะก่อนลงปลูกใน 80 ถาด/ไร่ หรือประมาณ 400 กล้าต่อถาด เพาะกล้า 15 วัน แต่เริ่มโยนกล้าอายุ 17 วันจะดีที่สุด โดยใช้พันธุ์ข้าว 7 กิโลกรัมต่อไร่ ด้านการเก็บเกี่ยวจะใช้รถเกี่ยวราคา 650-700 บาทต่อไร่ การจัดการวัชพืชในวิธีการควบคุมระดับน้ำในแปลงนาไม่ให้แห้ง ตัดหญ้ารอบแปลงประมาณ 3 ครั้ง/รอบ และการถอนหญ้าปนในนาข้าว 1 ครั้ง และระยะเวลาในการผลิตโดยช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนพฤศจิกายนปลูกข้าว เดือนมกราคมถึงเดือนเมษายนปลูกกระเทียม หอมแดง ถั่วเหลือง หอมใหญ่ แดงโม พักทอง แดงกวา และในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายนหวานปอเทือง ผลผลิตที่ได้ประมาณ 6,000 - 6,500 กิโลกรัม เกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการฟาร์ม และมีกลุ่มในลักษณะเดียวกันเพิ่มมากขึ้น การแข่งขันสูง

3) ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร

จุดแข็งและโอกาส

- 1) เป็นศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ซึ่งจะมีมาตรฐานในการคัดกรอง และมีการสุ่มตรวจความปลอดภัย (สารตกค้าง)
- 2) ระบบการปลูกข้าวอยู่ในระดับอาหารปลอดภัย มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักในการเพาะปลูก
- 3) เกษตรกรจะเน้นการเพาะเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อขาย ซึ่งเมล็ดพันธุ์มีคุณภาพที่สมบูรณ์
- 4) การผลิตต้องเพาะเมล็ดพันธุ์ก่อนลงปลูกในแปลงนา โดยจะเพาะให้แปลงเล็ก ขนาดกว้าง 2 เมตรยาว 3 เมตร ใน 1 แปลง จะใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว 4 กิโลกรัม และใช้วิธีการหว่าน

5) กลุ่มเกษตรกรจะตัดหญ้าก่อนการใส่ปุ๋ยเพื่อประสิทธิภาพที่เพิ่มขึ้น หมั่นตรวจและดูแลเพื่อป้องกันโรคแมลงและศัตรูพืชอยู่เสมอ

6) พื้นที่ในการเพาะปลูกมีจำนวนไม่มากเพื่อการดูแลอย่างทั่วถึง

7) ด้านการจัดการดินและปุ๋ย เกษตรกรจะทำการหมักดินประมาณ 3 เดือน ชั่งน้ำแล้วไถกลบใส่ด้วย EM. ปุ๋ยหมักใบไม้ ปุ๋ยน้ำหอยเชอร์รี่ เศษอาหารจากร้านอาหาร โดยปรับค่าดินก่อนนำน้ำเข้า ทุกครั้งให้มีค่า pH เกิน 5.5 บำรุงดินตามความเหมาะสมที่ขาด

8) การทำแนวกันน้ำจากภายนอกที่เข้าในนา

9) ศัตรูพืชที่พบในการเพาะปลูก ได้แก่ เชื้อราบิวเวอร์เรีย ใช้น้ำส้มควันไม้ในการจัดการ และศัตรูพืชอย่างหอยหอยเชอร์รี่ จะจัดการโดยใช้ใบไม้ล่อคือใบมะละกอ เก็บนำไปหมักโรยเกล็ดขี้

10) การปลูกใช้การปักดำซึ่งจะมีระยะห่าง 40*20 เซนติเมตร กอละ 3 ถึง 5 ต้น

11) การจัดการวัชพืชในวิธีการควบคุมระดับน้ำในแปลงนาไม่ให้แห้งในระดับน้ำสูงประมาณ 5-10 เซนติเมตร

12) การจัดการพื้นที่หลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรปลูกถั่วเหลือง ปอเทืองเพื่อบำรุงดิน น้ำหมักจากเศษหอย ปลา โดยมีการไถกลบ ไถแห้ง ทั้งไว้ 1 เดือน และไถกลบหมักดินไว้ประมาณ 20-30 วัน

จุดอ่อนและอุปสรรค

1) มีกลุ่มในลักษณะเดียวกันเพิ่มมากขึ้น การแข่งขันสูง

2) เกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการฟาร์ม

สรุปจากบริบทของกลุ่มเกษตรกรทั้งหมด โดยนำเอาศักยภาพของกลุ่มมาวิเคราะห์ เพื่อปรับปรุงและแก้ไขด้วยแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ด้านเทคนิคการจัดการดิน 2) เทคนิคการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และ 3) เทคนิคการตลาดด้านการผลิต ซึ่งผลการวิจัยแสดงได้ดังเนื้อหาบทที่ 5 ต่อไป